

Et Jubilæumsskrift om dansk Assurance.

Anmeldt af

Marcus Rubin.

»Det kongelige octroierede almindelige Brand-assurance-Compagni for Varer og Effecter« har nylig holdt 100-Aars Jubilæum og i den Anledning udsendt et Festskrift. Dette falder i to Dele: en Beretning om »det kongelige octroierede københavnske Brand-assurance-Compagni for Varer og Effecter« og en Beretning om det almindelige Kompagni. Det københavnske Kompagni stiftedes 1778 og er altsaa nu 120 Aar gammelt, men som selvstændig Institution ophørte det at bestaa i 1891, da det sammensmeltedes med det almindelige Kompagni. — Festskriftet er altsaa udgivet til Ære for begge Selskaber tilsammen.

Festskrifterne i vor Tid forsone med Tidens mange Jubilæer. Man ler ad Jubilæerne, men fejrer dem alligevel, og det er da i hvert Fald ikke saa ilde, at der »Dagen derpaa« er et Festskrift tilbage. Gennem de forskellige Institutioners Festskrifter er der fremkommet mange Monografier af Interesse, lokale og private Arkiver ere blevne benyttede, og der er oplyst Ting, som der ved mere almindelige Skildringer sjældent har været Tid og Plads til at faa undersøgt og meddelt.

Dette gælder ogsaa nærværende Festskrift. Ihvorvel den egentlige Fremstilling af begge Kompagniers Historie kun omfatter godt og vel 100 Sider, faa vi dog i de livfulde Skildringer forskelligt nyt at vide og navnlig meget, der er illustrerende for den svundne Tid. For dem, der vil granske lidt dybere, give dernæst Bilagene mangt et Vink af Betydning. — Maaske ville følgende Par Data, delvis støttede paa Bilagene, interessere Tidsskriftets Læsere.

Det københavnske Kompagni, der var monopoliseret til at tegne Assurance paa Varer og Effekter i København, synes at have begyndt med en Risiko af ca. 1 Million Daler Courant. Dette Beløb steg dog ret hurtigt, og navnlig viser Tiden omkring Aarhundredeskiftet store Risikoer. I Tiaaret 1796—1805 var Risikoen gennemsnitlig aarlig $11\frac{1}{2}$ Mill. D. C., altsaa ca. 37 Mill. Kroner. Policernes Antal var imidlertid kun nogleogtyve Hundrede eller $\frac{1}{10}$ af Tallet paa københavnske Husstande i hin Tid, og endda har sikkert kun et langt mindre Antal haft assureret, da Assurancen jo ogsaa gjaldt Varer, og man af de fra Aar til andet stærkt svingende Tal paa Risikoerne kan se, at Vare-assurancen maa have omfattet en meget stor Del, vel endog Hovedparten af Forsikringen. Dette bekræftes ogsaa af den meget store Nedgang, der fulgte i Krigens Tid og i Perioden derefter; omkring 1830 er Risikoen først igen naaet til Halvdelen af de nysnævnte 37 Mill. Kr., og selve dette Beløb naaes først i 1842, fordelt paa 10600 Policer.

Ved Kompagniets Stiftelse i 1778 var Præmien for Bohave én Procent, altsaa mindst ti Gange saa

meget som den tilsvarende Præmie nutildags; for Varer i Bindingsværks Ejendomme var Præmien halvanden Procent. Med visse Mellemrum gik dog Præmierne ret stærkt ned, om end langt fra saa meget, som de københavnske Borgere og Handlende fordrede. I det hele gav Kompagniets monopoliserede Stilling og høje Præmier stadig Anledning til Klager — adskilligt stærkere og hyppigere, end Skriftet antager. Under hele den anden Halvdel af Frederik VI's Tid er Angrebet paa Kompagniet et af de faste Klagepunkter i Grosserercoſietetets Skrivelser til Kommercekollegiet, og Præmienedsættelserne ere vistnok hyppigst pressede igennem udefra. Assurancebeløbene udbetaltes imidlertid med en vis Coulans, og man var snarere for dristig end det modsatte ved — uden Reassurance — at overtage store Risikoer.

I Længden kunde dog den monopoliserede Stilling ikke holdes. Monopolet fornyedes vel i 1848, men det respekteredes faktisk ikke mere, og man gjorde end intet Forsøg paa dets Fornyelse ved Tronskiftet 1863. Kompagniets Underlegenhed i Konkurrencen dels med de udenlandske Selskaber, dels med de indenlandske, deriblandt navnlig det »almindelige« Kompagni, fremgaar ogsaa af, at i de 25 Aar, 1850—1875, holdt dets Risiko sig paa et Beløb af 60—70 Mill. Kroner; 1880 udgjorde Risikoen 73 Mill. Kr., 1890, Kompagniets sidste selvstændige Regnskabsaar, 88 Mill. Kr., fordelt paa 27000 Policer.

Det almindelige Kompagni, kgl. oktrojeret i 1798 — men uden Monopol — synes opstaaet ved Initiativ fra Hertugdømmerne for at modarbejde de

derværende »Gilder«, en Art gensidige Assuranceforeninger af tvivlsomt Værd, Foreninger, der iøvrigt delvis skal bestaa endnu og stadig anses for ret mislige Institutioner. — Festskriftets Fremstilling af det almindelige Kompagnis Virksomhed giver et skitse-mæssigt, men klart Billede af en i lange Tider saare velmenende Institution, der ledes saa konservativt og bureaukratisk som vel muligt. Af de forskellige større Begivenheder i Kompagniets Tilværelse skal her fremdrages, at det i 1814 mistede Norge af sit Omraade — det omfattede jo alle Kongens Riger og Lande undtagen København —, et Tab, der ingenlunde i og for sig var nødvendigt, og som skete imod dets Ønske, efter højere Ordre. I 1848 mistede det Hertugdømmerne, men denne Gang, i Modsætning til 1814, ved en frivillig patriotisk Beslutning i Anledning af Oprørets Udbrud. Begge Afkald vare lige urimelige, men Forløbet ogsaa lige karakteristisk: Tabet af Norge faldt sammen med en patriotisk Afslappelsestilstand, hvor Borgerne fremfor alt søgte at redde de Smuler ud af det økonomiske Forlis, der endnu kunde reddes; 1848 var en Begejstringens Tid, hvor ogsaa adstadige og forsigtige Mænd gik ud af den slagne Kurs og i visse Øjeblikke gjorde det økonomiske og forstandsmæssige til det underordnede.

Tiden efter 1848 var en ret trang Tid for Kompagniet, derimod begyndte der en Opgangsperiode efter 1863. At det københavnske Kompagnis Monopol retsligt faldt bort dette Aar, betød endel for det almindelige Kompagni, fordi det delvis havde haft Bestyrelsesmedlemmer fælles med det københavnske og saaledes ikke godt kunde undlade at respektere Monopolet,

saa længe det bestod. Samtidig kom den stærke Udvidelse af København det almindelige Kompagni til gode, og endvidere mistede det en besværlig jydsk Konkurrent. Til disse ydre Omstændigheder maa fremhæves den indre, at Kompagniet fra 70'erne fik en mere virksom og energisk Bestyrelse end tidligere. Imidlertid blev det dog under den stigende Konkurrence med »Danmark«, med »Nye danske«, med forskellige andre indenlandske og med de udenlandske Selskaber stedse mere ønskeligt at faa en gennemgribende Forandring i Stand. Man havde i mange Aar boet Side om Side med det københavnske Kompagni paa Børsen, og efter 1863 havde netop disse to Nabolandskaber kæmpet haardst sammen, samtidig med at det københavnske Kompagni stillede sig ret afvisende til det »almindeliges« Tilnærmelser for at tilvejebringe en Fusion. Endelig lykkedes det dog at finde de rette Former for Foreningen, som altsaa fuldbyrdedes i Aaret 1891.

Det foreliggende Festskrift er, som alt sagt, kortfattet og velskrevet, det er fordringsløst og ulærd, det indeholder fornøjelige Enkeltheder og Bilag af Betydning; føjes endelig hertil, at det er smukt udstyret, vil det ses, at der er al Grund til at takke baade Forfattere og Udgivere for Skriftets Fremkomst.
